

čovjekove suštinske snage, nego za cjelokupan ljudski i prirodni predmetni svet, on onda zamenjuje - gledano sa stanovništva njegova posjednika - svako svojstvo za svako svojstvo - pa takodjer i za njemu protivrječno svojstvo i predmet; on je bratimljenje nemogućnosti on prisiljava protivrječnosti da se ljube.

Ako pretpostaviš čovjeka kao čovjeka, a njegov odnos prema svjetu kao ljudski odnos, ljubav možeš zamjenuti samo za ljubav, povjerenje samo za povjerenje itd. Ako želiš uživati u umjetnosti, moraš biti umjetnički obrazovan čovjek; ako želiš vršiti utjecaj na ljude, moraš stvarno biti čovjek koji djeluje potičući na druge ljude. Svaki od tvojih odnosa prema čovjeku -i prema prirodi - mora biti određeno ispoljavanje tvog zbiljskog individualnog života koji odgovara predmetu tvoje volje. Ako ti voliš a ne izazivaš ljubav partnera, tj. ako tvoja ljubav kao ljubav ne izaziva uzajamnu ljubav, ako kao čovjek koji voli ne postaneš kroz životno ispoljavanje voljeni čovjek, tvoja ljubav je nemoćna, ona je nesreća.

Kritika Hegelove dijalektike i filozofije uopće

Možda je ovdje mesto da se dadu neke napomene kako za razumevanje i obrazloženje Hegelove dijalektike uopće, tako osobito o njenom izlaganju u Fenomenologiji i Logici, te napokon o odnosu novijeg kritičkog pokreta prema Hegelu.

Suvremena njemačka kritika toliko se bavila sadržajem staroga svijeta, njen razvitak je tako snažno bio obuzet gradjom da je dolazilo do potpuno nekritičkog odnošenja prema metodi kritike i do potpune nesvjesnosti o djelomično formalnom, a u stvari o suštinskom pitanju: kako se mi odnosimo prema Hegelovoj dijalektici? Nesavjesnost - u odnosu suvremene kritike o Hegelovoj filozofiji uopće, a osobito prema dijalektici - bila je tako velika da su kritičari kao Štraus i Bruno Bauer, prvi potpuno, a drugi u svojim Sinopticima^[AO] (gdje nasuprot Štrausu, umjesto supstancije "apstraktne prirode" stavlja "samosvijest" apstarknog čovjeka), pa čak i u Otkrivenom kršćanstvu^[AP], bar potencijalno, još potpuno prožeti Hegelovom logikom. Tako se, na primjer, u Otkrivenom kršćanstvu kaže: